

Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok
Tourism and Rural Development Studies
10. évfolyam, 4. szám, 2025: 45–64.
doi: 10.15170/TVT.2025.10.04.03

A NÖVEKEDÉS CSAPDÁJÁBAN – KIHÍVÁSOK A BUDAPESTI TURIZMUS FEJLŐDÉSÉBEN

Karsai Árpád

Vendégoktató, Kodolányi János Egyetem; karsaiarpad2020@gmail.com, ORCID: 0009-0008-9511-8410

ABSZTRAKT

Budapest turizmusát a dübörgő kereslet és a bővülő szálláshelykínálat jellemzi, de a túlturizmus kezeletlen problémái minőségi és fenntarthatósági deficiteket okozhatnak. Mindez krízisbe fordíthatja a sikert, lakossági tiltakozásokat, a látogatói vendégélmény elmaradását és vállalkozói, sőt nemzetgazdasági hozamcsökkenést okozhat. A kutatás célja a megoldási javaslatok megfogalmazása a desztinációmenedzsment és a városvezetés számára. Az írás kísérletet tesz elhelyezni és értelmezni Budapest túlturizmussal kapcsolatos problémáit a túlturizmus és kezelési kísérleteinek nemzetközi kontextusában. Kutatási módszerek: a másodlagos források mellett fókuszcsoporthoz tartozó szakmai szervezetek körében, mélyinterjúk a téma szakembereivel és kvantitatív kutatás a túlturizmus észleléséről egy közösségi média és egy urbanisztikai közösség szakmai zárt csoportjában. Az elemzés a fővárosi túlturizmus újragondolására tesz kísérletet – a mobilitás jobb megismerése révén – a turizmusintenzitás-index, illetve a turizmusűrűség-index új megközelítésével. Az elemzés eredményei szerint kerületi, fővárosi és országos szinten nem észlelhető desztinációmenedzsment-tevékenység, amely mulasztás így a túlturizmus egyik kiváltó tényezőjévé válhat.

Kulcsszavak: látogatómenedzsment, teherbíró képesség, turizmusintenzitás-index, turizmusűrűség-index

Benyújtva: 2025. július 28.

Befogadva: 2025. december 4.

Publikálva: 2025. december 16.

TRAPPED BY GROWTH – CHALLENGES IN THE DEVELOPMENT OF BUDAPEST TOURISM

Árpád Karsai

*Visiting lecturer, Kodolányi János University; karsaiarpad2020@gmail.com,
ORCID: 0009-0008-9511-8410*

ABSTRACT

This paper attempts to present problems of Budapest related to overtourism in the international context of overtourism and attempts to manage them. Although the tourism of Budapest is characterized by booming demand and expanding accommodation supply, symptoms of overtourism and untreated problems are present. By critically analyzing the application of international literature on the subject of Budapest, the research attempts to reconsider the situation of overtourism. It focuses on a novel approach to tourism intensity index and tourism density index and provides suggestions to destination management policymakers. The research methods included using secondary sources, a focus group interview with members of professional organizations, in-depth interviews with practitioners in the field, and a quantitative investigation of perceptions of overtourism in a closed professional group on social media. The growth in tourism demand in Budapest may bring quality and sustainability problems, due to the lack of modern destination management at the district, metropolitan, and national levels. Untreated overtourism may bring protests among citizens, shortage of experience for the visitors, and decreased profitability for the entrepreneurs.

Keywords: visitor flow management, tourism carrying capacity, tourism intensity index, tourism density index

Received: 28 July 2025

Accepted: 4 December 2025

Published: 16 December 2025

1. Bevezetés

A turizmus, mint szolgáltatóipar – bár önálló iparágként való kezelését több ágazatot érintő jellege nem teszi egyszerűvé –, a 20. század utolsó évtizedeiben a világgazdaság egyik vezető iparágává vált, melynek súlya azóta csak fokozódott. A turizmusipar kutatása multiszektoriális csápjai miatt több tudományágat is érintő kihívást jelent.

A turizmus lényege az utazók tömeges mobilitása és a fogadóterületen történő időszakos megszállása, kapcsolódva szolgáltatások igénybevételéhez. A növekedés bevételeket hoz, munkahelyeket teremt a fogadóterületeken, amely áldásos hatása mellett épp a tömegesség általi mellékhatásokat okoz. A tömegturizmus túlturizmussá válását (overtourism) a kétezres évek elején ismerték fel, először a SKIFT Magazin nevezte nevén (SKIFT, 2016).

A túlturizmus és hatásai olyan gazdasági, környezeti, társadalmi problémákat, hátrányokat jelentenek, melyekkel küzdeni kell, s amelyek gyengítik, sőt esetenként visszajára fordítják a turizmus prosperitást hozó hatásait. Budapest is belépett a túlturizmus által érintett városok körébe (STATISTA, 2018; Peeters et al., 2018).

E kutatás alapvető célja Budapest túlturizmus terén fennálló helyzetének értékelése, valamint javaslattétel a túlturizmus megelőzésére és menedzselésére. A kutatás központi célját a következő részcélok szolgálják:

- A jelenség nemzetközi kutatásainak áttekintése és módszertanának értékelése.
- Annak vizsgálata, hogy Budapest versenytársai túlturizmusának kutatásai mennyire adaptálhatók a budapesti túlturizmus elemzésére.
- Cél az eddigi – Budapestet érintő – kutatások áttekintésével a publikációk eredményeinek összegzése, az eddigi megközelítések hibáinak és korlátainak tudatosítása, és ezek által egy új megközelítés és módszertan javaslata.
- Az előzőek alapján Budapest fő turistaáramlási területeinek (Belváros, Belső-Erzsébetváros és Várnegyed) túlturizmus-érintettségének értékelése.
- Megoldási javaslatok megfogalmazása a desztinációmenedzsment és a városvezetés számára.

A „bajok” azokon a – legnagyobb vonzású és leglátogatottabb – fogadóterületeken kezdődtek, ahol az attrakciók viszonylag kis területen összpontosultak. Velence, Barcelona gótikus negyede, Amszterdam belvárosa, Dubrovnik óvárosa voltak az öröndetes bevételek mellett zsúfoltságot hozó, ezért ellenkezést kiváltó helyszínek. Azokban a nagyvárosokban, ahol a vonzerők eloszlása folytán a látogatók is jobban eloszlottak (London, Párizs, Budapest), kevésbé kellett eleinte e problémával szembesülni. A bajok erősen eltérnek egy apró, de mesebeli szépségű kis településen vagy egy kis szigeten, és mások egy nagyvárosban.

Előrebocsátjuk, hogy e cikk szerzőjének alapállása, a turizmus kezelésével összefüggő értékalapja nem az intenzív turizmusgazdaságú fogadóterületek turizmustól való megtisztításának igénye, nem az „eredeti állapot” nosztalgikus visszaállítása. A cél mindössze a turizmus vadhajtasainak megszüntetése, az intenzív turisztikai üzleti tevékenység elviselhetővé tétele, mindez a turizmus megmentése érdekében, hiszen a

nem fenntartható turizmus önmaga sírját áshatja meg. (A jelenség, mint csapdahelyzet folyamatának példája: 1968-ban jelent meg a Science-ben Garrett Hardin nagy feltűnést keltett tanulmánya a „közlegelők tragédiájáról”. A biológus Hardin a már-már feltartóztathatatlanul váló népességrobbanásban látta korunk egyik legnagyobb „társadalmi dilemmáját”, s e végzetesnek ítélt mechanizmust egy 19. századi matematikustól vett példán elemezte (Hardin, 1968). Társadalmi dilemmaként, sőt már egyre gyakrabban „társadalmi csapdaként” hivatkoznak rá. Mint az közismert, egyre több gazda küldi rá jószágait a szűk legelőre, így – önkorlátozó együttműködés nélkül – végül az állatok mind éhen halnak.) Az írás további célkitűzése javaslatokat tenni a túlturizmus jobb menedzselésére.

2. Szakirodalmi áttekintés

A túlturizmus fogalmának megjelenése előtti évek meghatározó turizmus dokumentuma, az ENSZ Turisztikai Világszervezete (WTO) Agenda 21 „Az utazásról és turizmusról” ekként fogalmazza meg ajánlását a turizmusban érdekelt tagállamoknak: *„A turizmusnak hatalmas lehetőségei vannak arra, hogy gazdasági prosperitást és környezetvédelmi javulást hozzon azoknál a desztinációknál, amelyekben tevékenykedik. A rosszul tervezett és menedzselte turizmus viszont épp azokat az erőforrásokat veszélyezteti, amelyeken alapul.”* (Inskip, 1998).

Ez a megállapítás implicite már a túlturizmus indirekt meghatározásának és egyben figyelmeztetésnek tekinthető. Az overtourism (túlturizmus) fogalmának első említése a SKIFT turizmusgazdasági médiának tulajdonítható (SKIFT, 2016). Az UNWTO részéről a túlturizmus nagy, „dogmatikus” bemutatása és a kezelésre ajánlott megoldási javaslatok közzététele 2018-ban történt: *„Overtourism”? Understanding and Managing Urban Tourism Growth Beyond Perceptions* (World Tourism Organization, 2018).

Ezt követte a publikáció 2. része, az *Esettanulmányok*, mely egységes módszertannal a világ 18 – többnyire városi – desztinációja overtourism (továbbiakban túlturizmus) helyszínének rövid helyzetelemzését, az ott meghozott intézkedéseket és eredményeket mutatta be (Budapest nem szerepelt közöttük). A világ turizmusipara így a nagy tekintélyű turisztikai világszervezet által „validált”, de kötelező erő nélküli szakmai ajánlásokat kapott, melyet országonként, régióként, területenként, ki-ki részben vagy egészben megpróbálhatott alkalmazni.

A turisztikai világszervezet (UN Tourism) meghatározása szerint a túlturizmus a turizmus olyan hatása a fogadóterületre vagy annak egy részére, amely negatívan befolyásolja a helyi lakosság életét és a turista (látogató) élményminőségét. Az UNWTO (UN Tourism) a tagországokkal együttműködésben már évekkel ezelőtt 11 intézkedési tervet nevezett meg a városi célterületek látogatóáramlásának menedzselésére a túlturizmus kezelése végett.

- A látogatók városon belüli és kívüli szétterelése.
- Időbeni szétterelés (a csúc szezon helyett a kevésbé keresett időszakok promotálása).

- Új programösszeállítások, új (kevésbé ismert) vonzerők.
- Szabályozás.
- Vendégszegmentáció.
- Törekvés, hogy helyiek is profitáljanak a turizmusból. Ez a vidéki szolgáltatóknál, lakosságnál különösen fontos lenne.
- A város szépségei, atmoszférája élmény legyen a látogatóknak és a helyi lakosoknak is.
- A városi infrastruktúra és létesítmények javítása.
- Párbeszéd a turizmusban érdekelttel (stakeholderekkel).
- Párbeszéd a látogatókkal (igényeik, elégedettségük megismerése).
- A terület monitorozása (a jelenség összetevőinek mérése) és a látogatók bevonása.

A 18 esettanulmányból – Budapestre vonatkozó leendő tanulságok miatt – Berlint érdemes kiemelni. Az irányelv abból indult ki, hogy a berlini turizmus a belső területekre koncentrálódik, holott 12 olyan kerület van, amely potenciálisan vonzó a turistáknak. A turizmus helyi szintű menedzselése és fejlesztése révén a cél a kerületekbe szétteríteni a turizmust. A feladat az új potenciálok megnyitása, a turisták átcsatornázása volt, amelyre 2018-ban a városi turizmuspromóciós szervezetet, a *visitBerlin*-t, a szenátus felhatalmazta.

További cél volt beazonosítani a potenciálokat, azokat marketinggel, menedzsmenttel segíteni. A *visitBerlin* felkérést kapott arra is, hogy nyomon kövesse a látogatóáramot és elemezze a turisztikai infrastruktúra használatát. Feladatai: új tematikus útvonalak beazonosítása és fejlesztése, a „*Going local*” kampány promotálása mindegyik kerületben. Megszületett a „*Berlin Modernism*” és a „*Going local Berlin*” kampány.

Piackutatási cél volt megismerni és megérteni a turisták mozgását, igényeit a mobilhálózat adatai alapján. Nyomon követni a látogatóáramot és adekvát intézkedéseket hozni (WTO, 2018).

A túlturizmus, amely konszenzusos definíciója szerint olyan turizmus, ahol a helyi lakosság élıhetőségét a tömeges turizmus rontja, a látogatói élményt pedig a látogatók tömeges együttes jelenléte zavarja. Mérését eleinte a lakossági percepciók kvantitatív és kvalitatív kutatása, éppígy a látogatók – látogatói élménnyel kapcsolatos – percepcióinak kutatása jelentette (WTO, 2018).

Ezután – főleg a 2010-es évek második felében – egyre inkább megjelentek a számszerűsíthető indikátorok iránti igények, így a turistatömeg lakosságszámhoz, illetve a desztináció területének nagyságához való viszonyszámainak számítása. A desztinációba repülővel/szállodahajóval érkező, a kereskedelmi, illetve magánszálláshelyek (főleg Airbnb) kapacitásainak és az attrakciók belépőinek számszerűsítése is indikátorként kínálkozott.

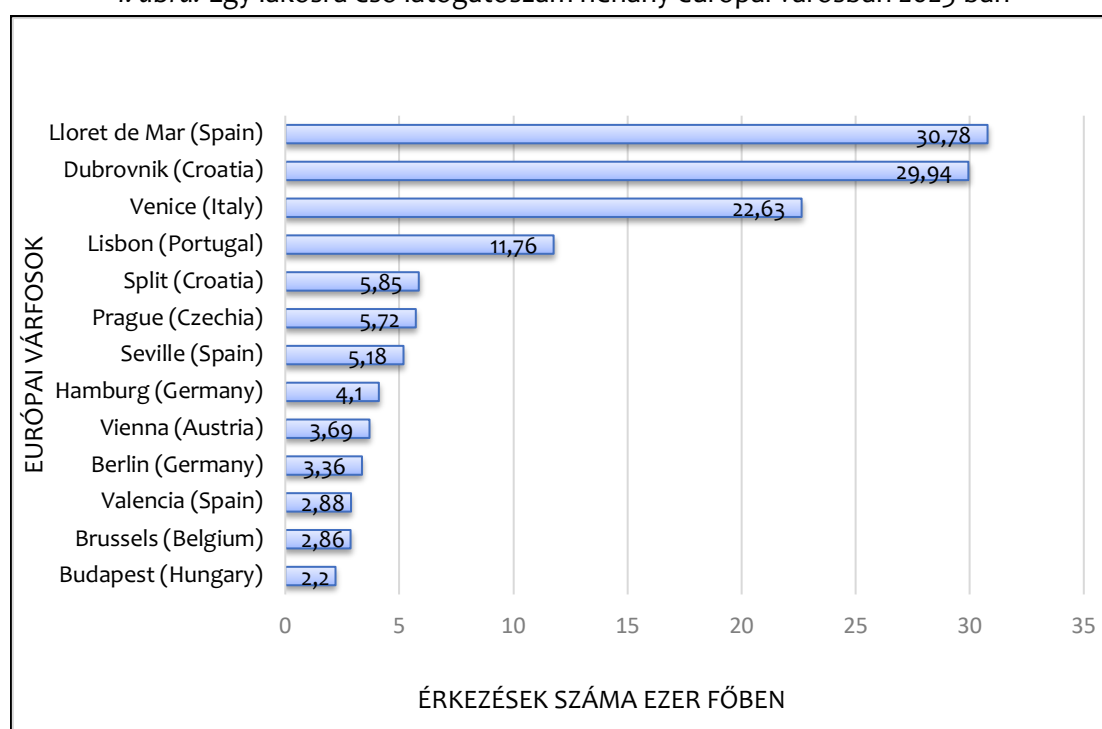
A szakmában hiányzott azonban a konszenzus a szakemberek által meghatározónak tekintett indikátorokban, illetve a mutatók fontosságának, súlyozásának – legalább közel egységes – megítélése. Az egységes szakértői gondolkodást nemcsak a szerzők eltérő gondolkodása, hanem a desztinációk karakterisztikáinak különbözőségei is okozták. Hogyan lehetne Párizs és Dubrovnik vagy Amszterdam és Szantorini túlturizmusát, a

terhelhetőség mértékét anélkül értékelni, hogy ne vennénk figyelembe e desztinációk – eleve, „természetüknél fogva” fennálló – eltérőségét? Végre a kutatók egy része már külön típusokban kezdte vizsgálni a desztinációkat: „városi”, „tengerparti”, „vidéki” stb. desztinációtípusokat tételeztek.

A városi úticélok túlturizmus szempontjából való értékelése is igen eltérő, ha Párizs, Bécs, Budapest típusú nagyvárosról, vagy Český Krumlov, Salzburg, Krakkó típusú középkori városokról szól az elemzés.

E publikáció nem vállalkozhatott arra, hogy a világ túlturizmusának valamennyi fő kutatási erőfeszítését bemutassa, inkább azokra a szakirodalmi művekre koncentrál, melyek Budapestet is fókuszukba helyezték. Budapest a statista.com szerint (1. ábra) már 2018-ban rákerült a túlturistásodott európai városok toplistájára (Statista, 2018). A diagram alapján, a Budapesten látható terhelés alacsonyabb tartományban van.

1. ábra: Egy lakosra eső látogatószám néhány európai városban 2023-ban

Forrás: Statista (2024) alapján saját szerkesztés.

A turizmusintenzitás tekintetében – az egy lakosra eső turisztikai szálláshely vendégéjszaka mutatóját illetően – az 1. táblázat tanúsága szerint – Budapest az alacsonyabb turizmusintenzitású európai városok közé tartozik.

1. táblázat: Az egy lakosra eső vendégéjszakák száma néhány európai városban

Egy lakosra eső vendégéjszakák száma európai városokban (2023)	
Lloret de Mar	129,7
Dubrovnik	93,5
Velence	50,4
Lisszabon	27,6
Split	18,3
Prága	13,0
Sevilla	11,2
Hamburg	8,8
Berlin	8,2
Valencia	6,8
Brüsszel	5,7
Budapest	5,6

Forrás: Statista (2025) alapján saját szerkesztés.

A Statista 2023-as elemzése (Statista, 2024) a turizmus fogadóterületre gyakorolt túlturizmus jellegű hatásait veszi számba. E szerint Budapesten különösen az infrastruktúra túlterheltsége, a negatív környezeti hatások és egyes területeken a turisták koncentrációja ad okot aggodalomra (2. táblázat).

2. táblázat: Turizmushatások kockázata EU-városokban 1-5 skálán, ahol 1= legmagasabb kockázat

	Gazdaság turizmus függősége	Koncentráció	Vendég- élmény	Túlterhelt infra- struktúra	Környezeti hatás	Veszély az örökségre
Dubrovnik	1	1	4	1	1	3
Lisszabon	2	1	3	4	1	3
Párizs	2	1	3	5	1	2
Velence	2	1	4	2	2	3
Amsterdam	2	1	2	3	5	2
Róma	4	1	3	3	2	2
Dublin	3	3	5	1	3	1
Prága	3	1	5	2	3	3
Barcelona	3	1	4	3	3	4
Berlin	4	3	2	3	4	2
Budapest	4	2	5	2	2	3
Brüsszel	4	3	4	4	2	2
London	5	2	2	5	1	4

Forrás: Statista (2024) alapján saját szerkesztés.

Amori et al. (2020) az egyik legátfogóbb képet adja az európai városok túlturizmus helyzetéről. A szerzők a címben úgy definiálták a kutatási kérdést, hogy mennyi az a látogatószám, ami soknak tekinthető. A túlturizmus jelenségét a városi terek áruvá válásában és az „elturistasodásban” foglalták össze, ez utóbbit a helyi lakossághoz, illetve a területhez képest aránytalanul magas vendégéjszaka-számban ragadva meg (intenzitás- és sűrűségmutató). Emellett az elmúlt 5–10 éves periódusban történt növekedés ütemét is alapvetőnek tartják: a LAC (*limits of acceptable change*) is egy, a helyzetet lényegileg jellemző mutató. Ezen kívül a múzeumlátogatók helyiekhez viszonyított arányát tekintik indikátornak. A mutatókból egy komplex túlturizmus-indikátor megállapítását szorgalmazták, amelyben a múzeumlátogatók számát is tekintetbe veszik.

Ez a négy mutató: a vendégéjszaka/terület, a külföldi vendégéjszaka/lakosságszám, a múzeumlátogatók/lakosságszám hányadosai, továbbá a vendégéjszakák éves változása középtávon. 15 európai város komplex mutatóját számították ki (4. ábra), de javasolják a kutatást kiterjeszteni Milánó, Athén, Isztambul, Krakkó, München és Budapestre is. Ezen írás szerzője szerint a látogatók múzeumbelépési adatai nem értelmezhetők egy olyan zónában, ahol ugyan zsúfoltság van, de az ott jellemző szegmens nem jár múzeumokba.

3. táblázat: Néhány európai város túlturizmus indikátora

Város	1 km ² -re eső vendégéjszaka 2017-ben (millió)	1 lakosra eső múzeumlátogató 2017-ben (millió)	Vendégéjszakák növekedése %-ban (2009-2017)	1 lakosra eső külföldi vendégéjszaka (2017)
Amsterdam	3,3	10,1	6,6	16,0
Barcelona	1,9	3,9	6,1	10,4
Berlin	2,9	4,5	5,9	3,9
Edinburgh	1,2	13,5	4,5	7,9
Firenze	11,2	37,6	4,3	15,0
Koppenhága	0,7	6,0	5,5	7,5
Lisszabon	0,3	8,6	9,6	17,3
London	9,4	7,6	0,7	4,5
Madrid	3,8	3,1	5,1	3,7
Párizs	5,5	3,5	2,4	10,9
Prága	2,6	2,4	5,7	12,5
Róma	5,0	7,2	3,7	7,0
Sevilla	5,4	3,8	8,1	4,7
Velence	1,9	83,2	3,9	124,4
Bécs	2,5	6,1	4,4	7,2

Forrás: Amori et al. (2020), Statista, OECD és nemzeti statisztikai hivatalok adatai alapján saját szerk.

Peeters et al. (2018) az EU Közlekedési Bizottsága megbízásából átfogó számításokat végzett és a NUTS2 régiók túlturistasodottságának fokozatait is meghatározta. A mutatók alapján Budapestet a szerzők túlturizmus sújtotta helyszínnak tekintik, ahol a

légiközlekedés és a MICE-szektor várható gyors növekedése is fokozza majd a túlturizmust, amit infrastruktúra-fejlesztéssel és -szabályozással kell enyhíteni.

A szerzők – bár számításokat végeznek az érintett városokra – megállapítják, hogy a teherbíróképesség csak az adott desztináció stakeholdereinek elemzése alapján határozható meg, és alapvető a fogadóterület önnön érzékelésének mikéntje. Nem határozható meg egy mindenhol alkalmazható megközelítés és viszonyszám. A túlturizmus jelenség lényege szerintük abban áll, hogy a turistákat szolgáló funkció túlnövi a helyi infrastruktúra szerves funkcióit, és a vendéglátó, szórakoztató szerep monopóliumot nyer. A szerzők 29 EU- és 12 további desztinációra futtattak le számításokat.

A túlturizmus mérésénél az alábbi indikátorokat tekintik relevánsnak:

- Turizmusintenzitás: 100 lakosra eső turistaszám (intenzitás), illetve
- Turizmussűrűség: 1 km² -re eső turistaszám (sűrűség),
- Airbnb kapacitás,
- A turizmus GDP hozzájárulása,
- A légiközlekedés intenzitása (vendégéjszaka/légiutasszám),
- A távolság a repülőtértől, a szállodahajó-kikötőtől és a világörökségi helyszíntől.

Megkülönböztettek városi, vidéki, vízparti és örökség-vonzerő látogatottság számítást. Intézkedési javaslatuk: a látogatószám növelésében korlát felállítása, a turisták edukálása, az infrastruktúra és a szolgáltatások vendégforgalomhoz alkalmazkodó növelése.

A Budapestről szóló esettanulmányukban kitérnek a tervezett és megvalósított intézkedésekre, amelyben pozitív mozzanatként a sikeres (Budapest szíve és Belváros) városfejlesztést, Erzsébetváros túlturizmust szabályozó rendeletét, és a marketingben a magasabb költségű szegmensek megszólítására irányuló elképzeléseket említik. A másik oldalon negatív mozzanatként a Grand Budapest koncepció kudarcát említik. A publikáció megállapítása szerint a jövőt meghatározó tényezők – a MICE és más eseményturizmus felfutása, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér fejlesztései – a turizmus további növekedését és a Budapestre ható további nyomást körvonalazzák.

Következtetésként és intelemként az adatgyűjtés és monitoring hiányát, a vendégszám-növekedés egyoldalú – az értéket, mint szempontot nélkülöző – hajszolását és a helyiek számára való előnyök meghatározó szerepének szükségességét állapítják meg. Pinke-Sziva et al. (2019) Budapest Belső-Erzsébetvárosról szóló elemzésében az éjszakai gazdaságot állítják középpontba, mint a primer kutatásaikban feltáruló túlturizmus tünetek meghatározó problémakohóját. Kezelési javaslatában a kerület kulturális dimenzióinak promotálását, a közbiztonság, a bűnözés, a feketepiac szabályozásának javítását és a stakeholderek közötti dialógus erősítését szorgalmazza.

A Michalkó Gábor professzor vezette kutatócsoport az intenzitás és sűrűség (denzitás) mellett a kereskedelmi és magán szálláshelyek kapacitását, továbbá a fogadóterület csúcattrakcióinak befogadóképességét tekinti fő indikátornak (Garrido et al., 2022). Ez a kutatás – Melanie Kay Smith és Pinke-Sziva Ivett korábbi alapos, a bulinegyedet érintő kutatása óta – az első kimagasló munka Budapest túlturizmusáról. A munkacsoport a

korábbi rossz urbanisztikai fejlesztéseket, mint adottságot és a téves turizmusmárkázást tekinti a túlturizmus megjelenési okának. A munkacsoport kerületenként meghatározta az intenzitás és a sűrűség számait. Kísérletet tettek a Budapestre optimális látogatószám meghatározására, és egy szofisztikált matematikai-statisztikai módszer (FLP) révén meghatározták, hogy mennyi az optimum, ami még fenntartható. Ez számításuk szerint a 2019-es napi 15.600-zal szemben napi 7.500-ban határozza meg a vendégszám plafonját.

Garrido et al. (2022) a következő faktorokat tekintik Budapest túlturistásodási tüneteinek okaként:

- a koordinációt nélkülöző várostervezést, mely a 23 önkormányzatra széttöröndezett igazgatása és szabályozása miatt nem tett kísérletet a turizmus menedzsmentjére;
- az egyenlőtlen kínálatbővülést, az ellentmondásos ingatlanértékesítést és használatot, a túlnövekedést az I., V., VI., VII., VIII. kerületben;
- az országos hatáskörű turizmus-szervezet (MTÜ) inkább a marketingre és kommunikációra szorítkozott, mintsem a város turizmussal összefüggő folyamatai kezelésére, tervezésére;
- a város bulihelyként és alacsony árakkal való pozicionálása, a kulturális vonzerők kellő promotálása nélkül a fapadossal Airbnb-be érkező szegmens túlnövekedését okozta;
- az ország Budapest-centrikus közlekedési hálózata.

Mindezek következménye a lakossági elégedetlenségek megjelenése és az infrastruktúra túlterhelése lett. Kutatásuk célja annak megállapítása, hogy mi az a látogatószám, amely még fenntartható turizmust tesz lehetővé. Ehhez egy – a sok tényező bonyolult közrehatásait érzékenyen mérni képes – ún. FLP (Fuzzy Linear Parity) módszert használtak. A 23 kerület longitudinális vendégéjszaka-lakosság-szám-terület viszonyszámait, a túlturizmus megítéléséről szóló szakértői kvantitatív kutatást, valamint 8 kulcsattrakció kapacitásadatait vették számításba. A túlturizmus 4 fő indikátora:

- Turizmusdenzitás (látogató vendégéjszaka/km²),
- Turizmusintenzitás (látogató vendégéjszaka/lakosok száma),
- Sharing economy,
- Szállodák magas foglaltsága.

A szerzők kondicionáló jelentőségűnek tekintik a város turisztikai infra- és szuprastruktúrájának kapacitásait:

- A szállodai kapacitást,
- A nem szállodai kereskedelmi szálláshelykapacitást,
- A magán szálláshely-kapacitást,
- A tömegközlekedés napi szabad kapacitását a helyieké mellett,
- Három kulcsattrakció (Parlament, Széchenyi, Gellért fürdő) kapacitását
- A hulladék kibocsátást.

A szerzők megállapították, hogy Budapest kerületei közül a VII. kerület (Erzsébetváros) turizmus-sűrűsége a legmagasabb. A turizmusintenzitás tekintetében a főváros V. kerülete mutatja a legmagasabb értéket (4. táblázat).

4. táblázat: Turistaintenzitás és -sűrűség Budapest néhány kerületében (2022)

Terület	Vendég éj/év	Terület km ² -ben	Lakosság szám (becslés)	Turizmus- sűrűség	Turizmus- intenzitás
				Vendégéj/km ²	Vendégéj/lakos
Budapest	14.055.477	525,1	1.751.251	26.765	8
I. kerület	837.986	3,4	25.181	246	33
V. kerület	2.688.192	2,6	25.975	1.038	103
VI. kerület	2.050.451	2,4	38.670	862	53
VII. kerület	2.758.598	2,1	51.896	1.320	53
VIII. kerület	1.240.092	6,6	76.784	181	16

Forrás: Garrido et al. (2022) alapján saját szerkesztés.

A szerzők nyugtázták, hogy a szakirodalomban nem azonosítható be kiindulópont egy város optimális napi vendégéjszaka-számáról. Optimálisan a Covid előtti év napi 15 ezres vendégéjszaka számához képest Budapesten napi 7500 vendégéjszakát tekintenek fenntarthatónak.

3. Módszertan

A kutatás számos hazai és nemzetközi publikációt, nemzetközi, európai és hazai statisztikai jelentést használt fel a helyzetelemzéshez és a következtetések megalapozásához. Primer kutatás két különböző szakmai körben történt: strukturált kérdéseken nyugvó kvantitatív kutatás keretében és jelenléti fórumon, illetve azzal egyidejű online részvételi lehetőségekkel, hozzászólásokkal támogatott fókuszcsoportos kutatásból tevődött össze.

A primer kutatás két különböző szakmai körben zajlott. Szakértői körben kérdőíves kutatás és (kvázi fókuszcsoportos, interjú jellegű) fórum került lebonyolításra. A fórum két sokaságban történt. Az egyik szakértői kört urbanisták, ismert várostervezők alkották (az ún. Budapest Körben, a társaság 262. ülése keretében), a másikat a turizmus üzleti szférájának (utazási irodások, hajósok, turistabuszos vállalkozók és idegenvezetők) szakmai egyesületeinek vezetői képezték, a felvétel strukturált megkérdezése keretében zajlott.

Az urbanisták fóruma a Bartók-negyed egyik kávéházi különtermében került megrendezésre. E zóna mintegy kulturálisabb ihletettséggű ellenpólusa és jó gyakorlata az utcai zajos szórakoztatónegyed jellegű Belső-Erzsébetvárosi bulinegyednek. A fórum hibrid rendezvény volt, a párbeszédbe online még a főváros főépítésze is bekapcsolódott.

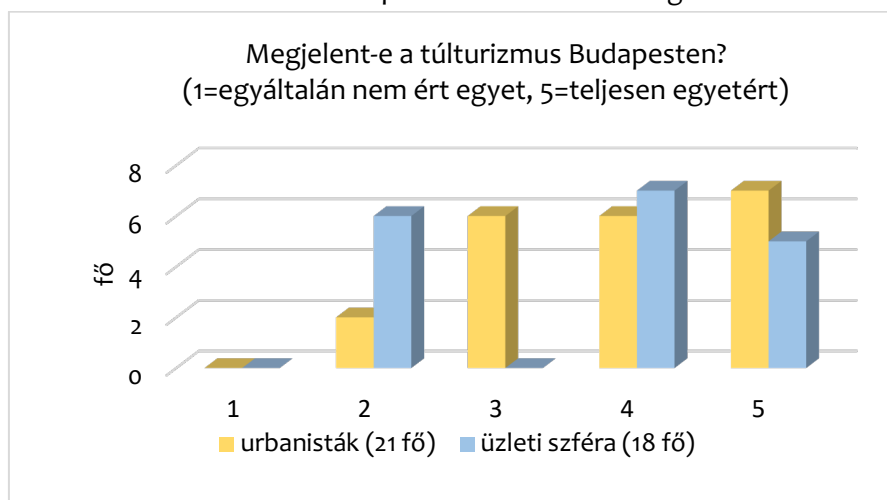
Mind a két szakmai kör fórumának konklúziója az, hogy Budapest egészét tekintve túlturizmus nincs, csak egy zónában, azonban a turizmus kaotikus működésének vannak jelei, amit a „mis-management” (undermanagement) okoz.

Mind a várostervezői, mind az üzleti szektor megkérdezettjei úgy látják, hogy sem kerületi, sem fővárosi, sem országos szinten nem menedzselik Budapest turizmusát. A főváros nemrégiben lecsökkentette a Budapest Brand költségvetését, a vezető távozott is. (A konferenciaelőadás óta eltelt időben a szervezetet fel is számolták.) A Turisztikai

Kerekasztal – az eddigi turisztikai szervezet és a szakmai szervezetek közös fóruma – az ülések megritkulása miatt egy ideje már elvesztette a szakma bevonásának szerepét. A várostervezők szerint az eddigi – a turizmuson kívül fesztiválokkal, kultúrával és városmarketinggel foglalkozó – Budapest Brand nem töltötte be szerepét; csak profiltizsna szervezet alkalmas a professzionális desztinációmenedzsmentre.

A két kérdőíves kutatás kitöltői körének válaszadásai között voltak eltérések. Az üzleti oldal képviselői között többen voltak a túlturizmus megjelenését kétségbe vonó válaszadók (2. ábra).

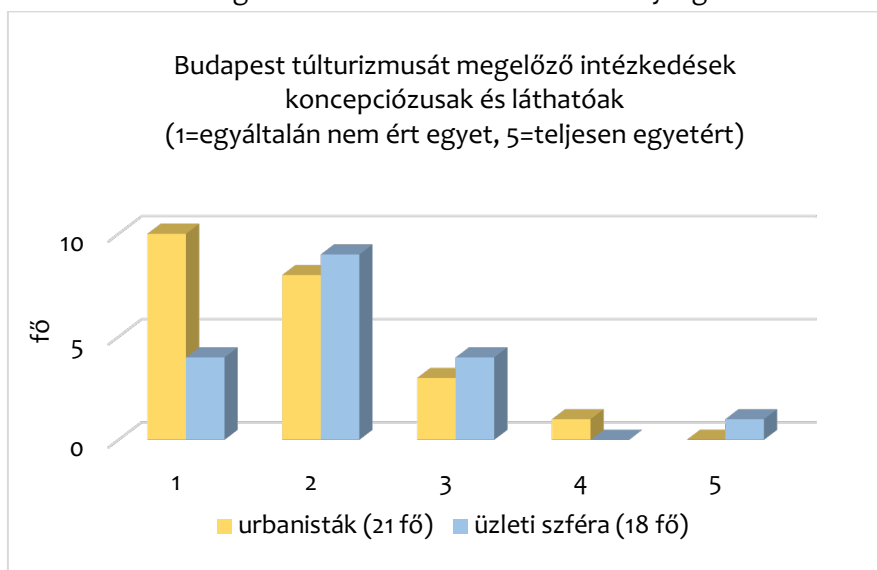
2. ábra: Az urbanisták és az üzleti szféra képviselői válaszainak megoszlása a túlturizmus tényéről

Forrás: Saját kérdőíves kutatás (2025).

Mind az urbanisták, mind az üzleti szféra válaszadói (3. ábra) az átlagnál nagyobb mértékben nem értettek egyet az intézkedések koncepciózus és transzparens jellegével.

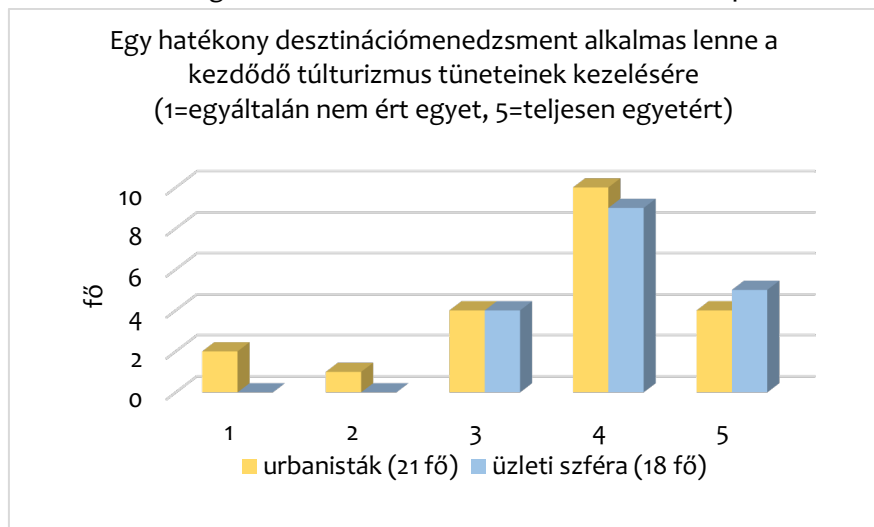
3. ábra: Válaszok megoszlása az intézkedések hatékonyságára vonatkozóan

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2025).

Az urbanisták és az üzleti szféra válaszai (4. ábra) az átlagnál nagyobb mértékű egyetértést mutattak azzal az állítással, hogy hatékony desztinációmenedzsment képes lenne kezelni a problémákat.

4. ábra: A válaszok megoszlása a desztinációmenedzsment szerepére vonatkozóan

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2025).

4. A kutatás eredményei

4.1. Város, kerület vagy zóna? Budapest egyedisége, a kutatás kihívása

A szakirodalom tanulsága szerint a szakértők az intenzitás számításakor legtöbbször egész városok túlturistasodottságát veszik figyelembe, a számítás egy-egy város egészére eső vendég (vendégéjszaka) számra és a lakosság számra is a város egész lakosságára vonatkozik.

Álláspontom szerint a városok különböző részeire irányuló eltérő turizmus-kereslet miatt a körülményektől függően egészen más megközelítés a helyénvaló. Egy nagyváros, vagy akár annak kerületei turizmusterhelésének („túlturistasodottságának”) számítása illogikus akkor, ha a város egésze nem turistajárta terület. A zóna sokszor a város egy részében behatárolható terület, az, ahol a fogadóterület és a túlturizmus kérdése releváns. (Kisvárosok esetén, ahol az egész város turistajárta területnek tekinthető, más a helyzet). Budapesten, a pesti oldalon ilyen zóna a Parlamenttől a Vásárcsarnokig, a Nagykörút által határolt terület, melynek egy nyúlványa az Andrásy úton a Városligetre is kiterjed.

Fontos a Belső-Erzsébetváros (Bulinegyed) és további területként a Budai Várkerület és Várszoknya, mint fogadóterület elemzése. Az a tény, hogy marketing és nemzeti promóció szempontjából Budapest egy egységes desztináció, nem vonja kétségbe a megközelítés szükségességét. Ha Budapestre azért jönnek ki „jó” számok, és azért tűnik úgy, hogy a főváros turistáktól nem zsúfolt város, mert Pestlőrinc, Rákoshegy, Csepel stb. nagy területtel bír, ez téves eredményeket okoz, a túlturizmus megítélésében irreleváns területekkel torzítja a számítást. E külvárosok hipotetikus „elcsatolása” esetén az

arányszám megváltozna, pedig a Belvárosban a látogatók és a helyiek aránya azonos maradna.

Mindazonáltal a szakirodalomban megszokott tradicionális kiindulás kedvéért álljanak itt az európai városok intenzitás és denzitás – ETC által publikált – adatsorába beillesztve Budapest számai (5. táblázat). Budapest túlturizmusának mérése azonban itt a teljes városterület és a teljes városi lakosság alapján történt, ezért az eredmény értéke kritikusan kezelendő. (A táblázatban szerepel olyan város is, amelynek egésze „turistajárta” terület, ahol az eredmény a kutatás értéktételezésével összhangban van).

5. táblázat: Turizmusintenzitás és turizmusűrűség Európa 16 nagyvárosában (2023)

Turizmusintenzitás és turizmusűrűség						Turisztikai és települési adatok (2023)				
	2019	2020	2021	2022	2023	Vendégj (millió)	Lakosság (millió)	Véj/L	Terület (km ²)	Véj/km ²
London	85,1	20,8	25,5	59,1	78,1	78,1	9,00	8,7	1579	49,5
Párizs	52,4	14,1	20,5	50,1	52,4	52,4	2,14	24,5	105	499,0
Isztambul	23,9	9,9	18,6	29,6	29,7	29,7	15,84	1,9	2576	11,5
Berlin	34,1	12,3	14,0	26,5	29,6	29,6	3,66	8,1	892	33,2
Róma	29,1	5,3	5,0	20,3	29,5	29,5	2,77	10,5	1285	23,0
Amszterdam	18,9	5,8	5,8	18,2	23,9	23,9	0,91	26,3	219	109,1
Barcelona	19,8	3,9	6,1	19,7	21,7	21,7	1,64	13,2	102	212,8
Madrid	20,7	5,0	10,9	17,7	20,0	20,0	3,31	6,0	605	33,0
München	18,3	7,0	7,9	16,0	18,6	18,6	1,49	12,5	310	60,1
Bécs	18,6	4,9	5,4	13,9	18,2	18,2	1,93	9,4	415	43,8
Prága	18,5	4,9	5,3	13,2	16,9	16,9	1,28	13,2	496	34,0
Hamburg	15,4	6,9	7,5	14,7	15,9	15,9	1,85	8,6	755	21,1
Lisszabon	13,8	n.a.	5,2	13,3	15,1	15,1	0,51	29,7	84	180,2
Stockholm	15,3	6,9	9,2	14,3	15,1	15,1	0,98	15,4	377	40,1
Koppenhága	9,6	n.a.	n.a.	10,4	11,6	11,6	0,64	18,2	456	25,5
Budapest	14,1	3,0	5,5	12,0	14,2	14,2	1,72	8,2	525	27,0

Forrás: Statista adatai alapján számítások és szerkesztés: Ongjerth Richárd.

4.2. Túlturizmus határán a Budai Vár

A Várkerületben és környékén megszálló vendégek alacsony száma miatt az intenzitás- és sűrűségértékek itt különösen nem alkalmasak a túlturizmus értékelésére, hiszen a Mátyás-templom, a Halászbástya, a Magyar Nemzeti Galéria stb. látogatói és a Várba jövő további látogatótömegek 90%-a nem a területen száll meg. Alig leküzdhető módszertani akadályt jelentett a zóna vendégéjszaka számának meghatározása, amely esetben a kerület és a zóna területének matematikai viszonyítása nem hoz valós eredményt, így itt szálláshelyegységenként „kézi” számítással, illetve becsléssel lehetett eljutni a számokhoz.

A Budapesten megszálló szervezetlen és szervezett egyéni látogatók, a számos kapuponton gyalog és tömegközlekedéssel jönnek. A látogatók kb. 90%-a a zónán kívülről érkezik. További támpontot a buszos szervezetek saját számlálása és az attrakciók nyújtanak. Ezekből szakértői becsléssel átlag napi 12 ezer fő vendég valószínűsíthető. Hotel-vendég évi 253 ezer fő, magánszálláshely 44 ezer fő, szervezett programmal érkező,

illetve a Várhegy lábánál lévő parkolóba napi 200 különjáratú busz számolható (6. táblázat, 5. ábra).

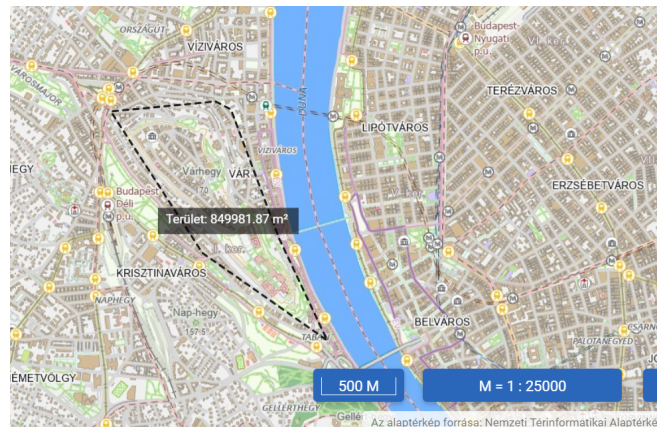
A Várkerület és környéke zsúfoltsága főként a megközelítés kaotikus jellegéből adódik, a tömeg – más európai város vagy akár a Duna pesti oldalának látogatóáramlását nézve – kezelhető lenne. A napi 150-200 turistabusz mozgásának, a vendégek fel- és leszállításának szervezetlensége folytán, a liftek szűk teherbíróképessége okán stb. a zsúfoltság a főszezonban mindennapos.

6. táblázat: A Budai Vár és körzetének turizmusadatai (2024)

A Budai Vár és körzete	
Zóna területe	1,4 km ²
Zóna lakossága	17.000 fő
Látogatószám	3,6 millió fő/év

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján.

5. ábra: A Budai Vár és körzete turistazónája

Forrás: E-közmű alapján saját szerkesztés.

A szakirodalmi fejezetben tárgyalt EU TRAN Bizottság számára készült tanulmány (Peeters et al., 2018) kilenc indikátora alapján az alábbiak szerint értékelhető a zóna túlturizmusérintettsége. Pozitív az értékelés, ahol a túlturizmus nem fejtett ki negatív hatást, negatív, ahol az adott mutató túlturizmus hatást fejez ki (7. táblázat).

7. táblázat: A Budai Vár és környéke turizmusának értékelése

Budai Vár Túlturizmus mutatók	Értékelés
Élhetőség helyieknek	negatív
Élmény látogatóknak	pozitív
Infrastruktúra terhelés	n.a.
Attrakciók belépőszáma	pozitív
Airbnb hatás	pozitív
Áremelkedések	negatív
Helyi identitás torzulása	pozitív

Forrás: Saját szerkesztés.

4.3. A Bulinegyed (Belső-Erzsébetváros) túlturizmusa visszatért

A Bulinegyed helyzetével kapcsolatban fontos tény, hogy az éjszakai szórakoztatóipar szabályozásáról épp a Covid idején lépett hatályba egy előre vivő önkormányzati rendelet, amely az éjszakai nyitva tartás szabályozásával, hangkorlátozó limiter eszközzel, biztonsági őrrrel, forgalomszámláló és más kötelező feltételekkel tartotta volna féken a kirívó viselkedést. A rendelkezések végrehajtása azonban elmaradt vagy szabotálásra került, a zavaró jelenségek (hangoskodó tömeg, bűnözés, zenélő riksák, sörbuszok stb.) újra felütötték fejüket (9. táblázat). A következtetlen menedzsment miatt az úttörő szabályozás hatását veszítette. A fenntartható turizmust előnyben részesítő döntéshozók más városokban a biodiverzitást, nálunk a zsúfolt negyed közepén való szállodaépítéseket preferálják. A Kazinczy utcában 2 szállodaberuházás indult, az egyik szálloda, a 281 szobás üzemméretű, nagy földalatti parkolóval egy éven belül megnyitásra kerül, a másik a Mika Kert beépítésének engedélyezésével fordul a zöld megoldással szembe.

8. táblázat: Belső-Erzsébetváros turizmusadatai

Belső-Erzsébetváros	
Zóna területe	0,763 km ²
Zóna lakossága	17.758 fő
Látogatószám	3 millió fő/év

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján.

6. ábra: Belső-Erzsébetváros térképe

Forrás: E-közmű alapján saját szerkesztés.

A szakirodalmi fejezetben tárgyalt EU TRAN Bizottság számára készült tanulmány (Peeters et al., 2018) kilenc indikátora alapján az alábbiak szerint értékelhető a zóna túlturizmusérzettsége. Pozitív az értékelés, ahol a túlturizmus nem fejtett ki negatív hatást, negatív, ahol az adott mutató túlturizmus hatást fejez ki (9. táblázat).

9. táblázat: A turizmus értékelése Belső-Erzsébetvárosban

Belső-Erzsébetváros (Bulinegyed) Túlturizmus mutatók	Értékelés
Élhetőség helyieknek	negatív
Élmény látogatóknak	pozitív
Infrastruktúra terhelés	n.a.
Attrakciók belépőszáma	pozitív
Airbnb hatás	negatív
Áremelkedések	negatív
Helyi identitás torzulása	negatív

Forrás: saját szerkesztés.

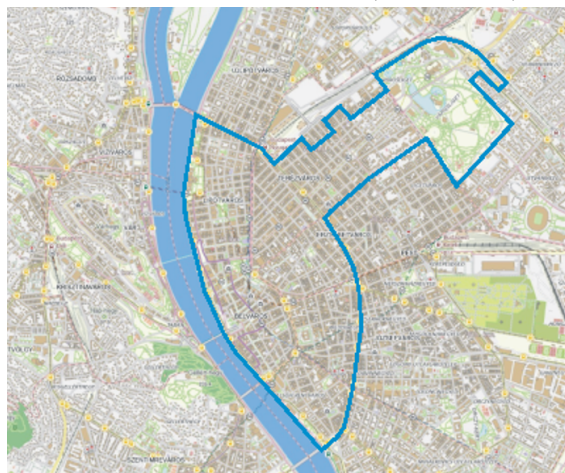
4.4. Budapest Belvárosát eddig elkerülte az túlturizmus

10. táblázat: A Belváros turizmusadatai

Belváros	
Zóna terület	8,28 km ²
Zóna lakosság	113.441 fő
Látogatószám	6 millió fő/év

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján.

7. ábra: A Belváros „turistajárta” zónája

Forrás: E-közmű alapján szerk. Ongjerth Richárd.

A szakirodalmi fejezetben tárgyalt EU TRAN Bizottság számára készült tanulmány (Peeters et al., 2018) kilenc indikátora alapján az alábbiak szerint értékelhető a zóna túlturizmus-érintettsége. Pozitív az értékelés, ahol a túlturizmus nem fejtett ki negatív hatást, negatív, ahol az adott mutató túlturizmus hatást fejez ki (11. táblázat).

11. táblázat: A turizmus értékelése a Belvárosban

Belváros Túlturizmus mutatók	Értékelés
Élhetőség helyieknek	pozitív
Élmény látogatóknak	pozitív
Infrastruktúra terhelés	n.a.
Attrakciók belépőszáma	pozitív
Airbnb hatás	negatív
Áremelkedések	pozitív
Helyi identitás torzulása	pozitív

Forrás: Saját szerkesztés.

5. Következtetések

A turizmuselmélet nemzetközileg megragadható konszenzusa szerint egy területen a túlturizmus objektív indikátorai alapján (turistakonzentráció foka, a turisták lakosságszámhoz és a desztináció területéhez mért aránya, környezeti hatások) megállapítható, hogy fennáll-e túlturizmus. A kutatás egyik következtetése, hogy a számítások ne egy egész város területét és lakosságszámát vegyék figyelembe, hanem csak a „turistajárta” zóna területét és lakosságát.

A számítások alapján, Budapesten a Belső-Erzsébetvárosban fennáll a túlturizmus. Budapest további részein, különösen a leginkább látogatóáramlás által érintett Belvárosban és Várkerületben még nincs túlturizmus. A turistaközlekedés rendezetlensége miatt a túlturizmus jelei már a Várnegyedben és környékén is markánsan megjelennek és lakossági ellenállást is kiváltanak. Az elemzés eredményei szerint sem kerületi, sem fővárosi, sem országos szinten nem észlelhető korszerű desztinációmenedzsment-tevékenység, amely mulasztás így a túlturizmus egyik kiváltó faktorát jelenti. Budapest veszélyeztetettségét tehát nem elsősorban a túlturizmus okozza, hanem a turizmus menedzsmentjének hiánya. Budapest városszerkezete a turizmus számára előnyös, a Budapest Szíve program (ami az UNWTO zsúfoltság elleni széttereléssel való fellépésének taktikáját már korábban szolgálta) és a későbbi közlekedéstervezési lépések sikeresek voltak. A főváros és a kerületek adósak egy korszerű, a lakosság életminőségét és a fenntartható vendégáramlást egyszerre biztosító menedzsment felállításával.

6. Javaslatok

A túlturizmus által már részben sújtott Budapestnek sürgősen meg kell alkotnia egy – a főváros turizmusát, a látogatómenedzsmentet is magában foglaló – stratégiát. Budapest leendő korszerű látogatómenedzsmentje elképzelhetetlen egy fővárosi szintű turizmus-szervezet felállítása nélkül. A turizmusstratégia- és látogatómenedzsment-terv a stakeholderek bevonásával kell, hogy kialakításra kerüljön. A menedzsmentnek a tiltás-szabályozás-ösztönzés optimális arányait kell felvonultatnia és nem megkerülhető a – sokszor politikai populista célokból a turizmus ellen hangolt – lakosság edukálása sem.

Irodalomjegyzék

- Agenda 21 (1997). *Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry*. World Tourism Organization.
- Amori, A., Falk, M., & Adie, B. A. (2020). One visitor too many: assessing the degree of overtourism in established European urban destinations. *International Journal of Tourism Cities*, 6 (1): 117–137. DOI: 10.1108/IJTC-09-2019-0152
- Garrido, B. P., Sebrek, Sz. Sz., Semenova, V., Bal, D., & Michalkó, G. (2022). Addressing the Phenomenon of Overtourism in Budapest from Multiple Angles Using Unconventional Methodologies and Data. *Sustainability* 14: 2268. DOI: 10.3390/su14042268
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162 (13): 1243–1248.
- Inskeep, E. (1998). *Guide for Local Authorities on Developing Sustainable Tourism*. World Tourism Organization.
https://sete.gr/files/Media/Ebook/110301_Guide%20for%20Local%20Authorities%20on%20Developing%20Sustainable%20Tourism.pdf
- Overtourism? *Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions*. Volume 2. Executive Summary (2018). World Tourism Organization. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420070/>
- Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., et al. (2018). *Overtourism: impact and possible policy responses*. Policy Department for Structural and Cohesion Policies Directorate-General for Internal Policies PE 629.184 Research for TRAN Committee.
- Pinke-Sziva, I., Smith, M., Olt, G., & Berezvai, Z. (2019). Overtourism and the night-time economy: a case study of Budapest. *International Journal of Tourism Cities*, 5 (1): 1–16. DOI: 10.1108/IJTC-04-2018-0028

Online források

- Budapest Főváros VII. Kerület Erzsébetváros Önkormányzata Képviselő-testületének 25/2020. (VI.25.) önkormányzati rendelete az üzletek éjszakai nyitvatartási rendjéről (2020). Erzsébetváros Önkormányzata Hatályos rendeletek.
- Építészforum (2024). *Letették a Kazinczy utcai szálloda alapkövét*. Elérhető: <https://epiteszforum.hu/letettek-a-kazinczy-utcai-szalloda-alapkovet/>
- McKinsey & Company (2024). *Budapest awaits: Fulfilling the city's tourism potential*. Elérhető: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/europe/budapest-awaits-fulfilling-the-citys-tourism-potential/>
- SKIFT (2016). *The Genesis of Overtourism: Why We Came Up With the Term and What's Happened Since*. Elérhető: <https://skift.com/2018/08/14/the-genesis-of-overtourism-why-we-came-up-with-the-term-and-whats-happened-since/>
- STATISTA (2024). *Overtourism in European Cities*. Elérhető: <https://www.statista.com/study/173551/overtourism-in-european-cities/>

- Turizmus online (2024). *Így duplázható meg Budapest a turisták számát*. Elérhető:
<https://turizmusonline.hu/cikkek/belfold/igy-duplazhatna-meg-budapest-a-turistak-szamat.html/>
- Turizmus.com (2018). *Vigyázat: Budapest-overtourism!* Elérhető:
<https://turizmus.com/cikk/archiv/vigyazat-budapest-overtourism/>
- Wien.info (s.a.) *Parks & Green Spaces*. Elérhető:
<https://www.wien.info/en/livable-vienna/parks-green-spaces/>